

ШЫН

СЭКП-нин Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин органы

1962 ч.
ИЮЛЬ
29
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 178 (5273).
Өртөз 2 көп.

Шөлдернин ажил-ишчилери-биле болгаш ажилчын дагжылар-биле чүректин ханызындан ужуражышкыннар

СЭКП Төп Комитетинин Бирги секретары болгаш ССРЗ-нин Министрлер Чөвүлелинин Дагжылар Н. С. Хрущев июль 27-де Тыва областын Шавскай чөдө берген. Оон-биле кады СЭКП ТК-нин Президиум кезикчилери эштер Г. И. Воронов, Н. В. Подгорный болгаш Д. С. Полянский олар база чедип келгенер. Оларны анча партиянын Тыва обкомунун бирги секретары И. Х. Юнак болгаш обкомунун даргазы В. С. Батурия олар уткааннар.

Партиянын болгаш чазактын ууртукчуларын поездден автомашиналарга олуртуп алгаш, областын эригидир чоруткан. Туланын көдө ажал-агыл дуржулга станциянын шөлдеринде кукурузанын болгаш мал чеминге херектелер болгаштарын тарыпта шөлдерин барып көргөнер.

Болгаштарын «Тулук», «Сунра» (Литва) чер ажилынын артем-пичиле институту эстүрген) болгаш ГДР-ден келген «Фридрихсбергер» деп мындыг үш соруттарын кыда тараан. Унутпун өзүлдези «Эста» алдыра, сөөктү сорт гектардан 500 центнер нотаан массаны берип болур.

Шыгыг болгаш чыгыг районнарда мал чөм болгаштарын эки бажыг турарын Н. С. Хрущев айткан. Бир эвес болгаштарын сиктаарынын аргазын тып алыр болза, бо културга ол чөмге мал чөмгө херектелер көз културга алаар.

Н. С. Хрущев болгаш еске-дээ эштер Тула областан Орда областын чорутканнар. Оларны анча партиянын Орда обкомунун бирги секретары Н. Ф. Игнатов, обкомунун даргазы Н. И. Голубев, Минскийн дөңсөө айма-биле колхоз-совхоз аргазынын чөдөлөкчилери уткааннар.

Симферопольскин кылан шөссө-зи-биле машиналар чоруткан, шөссө-зи хажымында кара чөтөш шөлдө кукуруза бедип берген, кызыл-тас быжыг эгелзөн, кызыл-тара манчак ап апарган чөтөкчилер турар. Чочак-тара болгаш болгаштар тараан кайтамжы улуг үчөстөктөр база көстүп келген. Ол културалар кукуруза-биле бир дөмөй ажал-агылдарын улуг ажыгалы болу берген.

Партия болгаш чазактын ууртукчуларын «Волковский» совхозтун дөңсөө кукуруза шөлдөргө доктаай берген. Ол дөңсөө—В. И. Зининевтин механизастаттынган совхозтун үчөстөктөр-дур. Инда 84 гектар шөлдө кукурузаны, оон еске үчөстөктө база-ла ол хирени тараан. Мочактардыг 500 центнер нотаан массаны гектар бүтүрүзүн ажаап алыр деп болж турарын Н. С. Хрущев-биле беседазынга эвено ууртукчузу чугаалаан.

Кукуруза шөлүнүн үнүжүн Никита Сергеевич дыка мактаан. Бо чыгыг мындыг сериин чай кукурузанын өзүп ушериге берге болгашын өз айткан.

«Дан хаазынче орук» колхозтун кукуруза шөлу база көстүп келген. Ол шөлдү ийи механизатор — П. М. Постников болгаш оон огул Виктор олар ажаап туралар. Бедип үнүп келген кукуруза шөлүнүн одурдаг аргазын дыка эки болза-зыралдыг кылган, мындыг болза-дээ, чамдык черлерде үнүш элзэн тарамы болган. Кукуруза калчак мындыг тарамыг апарганынын чыдааган тодаргайларын Н. С. Хрущев колхозтун болгаш ол эвеноун ууртукчуларынга смелзэн.

Чүректин ханызындан өөрүшкүгү ужуражышкыннар орук дургаар болган. Мицен деп хоочун орус хоорайнын чурттагычлары Н. С. Хрущеву болгаш оон үдөп чорутуштары чүректин ханызындан уткааннар. Шак мындыг чүректин ханызындан чыгыг ужуражышкыннар Ордага, а ол ышкаш Тургенев болгаш Лесков оларын шаанда чурумалдыг кылдыр көртүзүп чоразын кээс-чараш хоовуларын ортузунда оон-он суурларга болулаан.

Хоорайн-дээ, суур черин-дээ көөрге, чаа тулугар калбарган. Орданенскин чигир заводунун сугурун болгаш ажал-агылдарын чорутканнар.

рунда чангыс болгаш ийи кат чаз бажынар туттунуп турар. 4—5 кат бажынарны тузур чогумчалыг болур дээрзин Никита Сергеевич айткан. Бажынарны хой кат кылдыр тузур чорук эвез чарыгалыг болгаш камнагалыг болур.

Партия болгаш чазактын ууртукчулары Карл Маркс аттыг колхозка чөдө берген. Суурну чангыда — карагач өртүп келир кайтамжы дөңсөө кукуруза шөлдү көстүп чыдыр. Ол дөңсөө, комсомолчу А. Кру-тыктын механизастаттынган эвено-зунун үчөстөктөр болду.

— Байтамчык-ла чаагай кукуруза-дыр!—деп, Никита Сергеевич чугаалаан.

«Шөлдерин дагыназын» ол эвено 150 гектарга өстүрүп, ажаап турар. Чүс гектар кукурузанын га бүтүрүзүн мочактарын муң центнер нотаан массаны, 50 гектар шөлдү га бүтүрүзүн кукурузанын бүтүн быжыг 50 центнер тараан ажаап алырын эвеночулар шиптирлеп алган.

«Лубенский» совхозтун шөлдеринде ажал-ишчилер-биле Н. С. Хрущевтун беседазы дыка солук болгаш хогул болган. Коммунист Н. Е. Пронинин эвенозу 60 гектар кукурузанын да санындан 50 центнер быжыг тараан болгаш 80 гектар шөлдү га бүтүрүзүн мочактарын 700 центнер нотаан массаны ажаап алыр деп турар.

Коммунист А. Е. Афончиковтун эвенозу өрткен чылын гектар санындан муң центнер ажыг нотаан массаны ажаап алганын ол ышнаткан. Бо чылын ол 70 гектар шөлдү га санындан 1250 центнер нотаан массаны болгаш 50 гектар шөлдү га бүтүрүзүн кукурузанын 70 центнер тараан ажаап алыр болуп турар.

Кукурузанын өзүп чыдарын ап көөрге, дүжүт дыка чаагай болур деп, эвено ууртукчузу чугаалаан. Мындыг магалыг-чаагай үдө Орловскин кылан шөлдө черлеринде ажалдааган турар хой кижилерин, ылангы эр улустарын барын эш Н. С. Хрущев кайган чугаалаан.

«Ленин туку» колхозтун төвү Домаша суурга шөлдөрин ажал-ишчилери партия болгаш чазактын ууртукчуларын чүректин ханызындан чыгып-биле уткааннар, чөк-ка-выда бүтү суурларын чурттагычлары ужуражышкын үзгиде анча чөдип келгенер.

Ол колхоз хожудангай колхозтарын бирөөзү турган. Казан колхозчулар коммунист С. Н. Факты арте-льдин даргазынга солгуп алганда ажал-херек көдүрү берген. Казан эш Факты партия райкомунун секретарында ажал-агыл артелинин кезикчилери СЭКП ТК-га чаага би-жи, оон колхозче дөңсөө чорутарын дилзэн. СЭКП Төп Комитетин колхозчуларын дилзэн дөңсөө болгаш эш Факты көдө ажал-агыл арте-льдине дөңсөө эгидип чоруткан.

Мичанган ам эш Фак колхозта ажал-херек дугайын Н. С. Хрущев-ка илеткен турар. Бо чылын гектар тараанын хужуу бир гектардан 17—18 центнер, кызыл-тасмы — 20 хире центнер, арбайын — 25 чөдө центнер болур. Артедьде 300 гектар чочак-тара тарыттыган, оон дүжүдү бир гектардан 20—25 центнер болур.

Н. С. Хрущев мал ажалынын хожудузын-биле, оон продуктуу-биле танышкан. Бо чылын чүс гектар чөдө оонаштыр курунган ажалында чүгө 32 центнер элз салары төдөлөгчиген деп эш Фак медегел турар. Келир чылын баштайгы со-рулга чөдип алдынар, а 1965 чылда колхоз тараа тарыыр чүс гектар чөдө оонаштыр 150 центнер элзти бү-дүрер. Тарылгаларын тургузуу э-керткеннин түннелинде малдын быжыг чөм-сууру тургустунган, инектерин тузга чөгүрү баш саны бер апарган.

Элз үе эрпек соода Н. С. Хрущев болгаш еске-дээ эштер Дмит-ровск районун «Кызыл туку» ко-за

хозунга барган болгаш «сурагыг» ту-курзачы-мастер коммунист П. Е. Сапуновтун кукуруза шөлдөгү чо-рааннар. Ол өрткен чылын 50 гек-тар шөлдү гектар бүтүрүзүн мочактары-биле кады 1218 центнер нотаан массаны болгаш ол-ла хире шөлдө мочактары-биле кады 62 центнер быжыг тараан ажаап ал-ган. Ийи чөмгө элздин кыдыг кол-хозка чүгө 0,65 көпөк болган. Са-пуновтун механизастаттынган эвено-зу ам 70 гектар шөлдү гектар бү-түрүзүн мочактары-биле кады 1250 центнер нотаан массаны, а арте-льдин шөлдү гектар бүтүрүзүн 70 цент-нер курга тараан ажаап алыр деп боап турар.

Хүнүн ийги чартында Н. С. Хрущев Г. И. Воронов, Н. В. Под-горный болгаш Д. С. Полянский-биле кады, а ол ышкаш СЭКП-нин Курск обкомунун бирги секретары Л. Г. Монашев, обкомунун даргазы В. А. Белоусов, улус ажал-агыл чөдө-ленин даргазы С. И. Шапунов-биле Курск областын Железнодорож-нык Микайловск дөңсөө кукуруза ком-бинатынын харьеринге чоралган.

Микайловскин дагжылар бол-гаш тузугуларын «Эста» эрес-ма-дырдыг чорутуу кылганнар. Олар черин ийтин 70—80 метр та-ны-латкылаан, кыска хуусаа ийтинге 22 миллион кубометр хире породын отвалдарже үндүргөн. Волго-Дон каналы ышкаш мындыг улуг тузуга барык-ла ол хире чер казар ажал-дарын күөсеткен.

Дагжылар ажалын темпаны ө-стүрерин ургутуулар турар. Олар бирги чартык чылда өрткен чылга бөдөөгө ийи ажал катан хой ча-зылдыр ажалдарын күөсеткен. Дөңсөө чиг-эдин заводтарже чүдүрүп чорутарын ай бүтүрүзүн көөдөп ту-рар. Ийилдүн 26 хүнеринин дүгү-зунда бүтү июль айга бөдөөгө ба-рык-ла бүдүн чартык катан хой де-мир чиг-эдин чүдүрүп чоруткан. Чыл төчүзүгө чөдүрүдү тыжыжы бирги чартык чылга улур ийи катан өзөр. Ийи чартык миллион тонна руз ажалдап кылыр чүдүрүгү ком-бинаттын баштайгы элзчөктүн тузугу чөккө чаа доозулган. Рудниктин ийиги элзчөктүн деринишкын чоруп турар, оон ажалалга кийерин-биле руз тыжыжы 4,5 миллион тонна чөткен турар.

Диспетчер пунктузунга хогул бе-седа эгелзөн. Никита Сергеевич ру-дниктин хожудезинин перспектив-лары-биле танышкан. Казын тывар байлактарын Микайловск бөдүү болза Курск магнит аномалиянын эш улуг тузугуларын бирөөзү деп комбинаттын директору П. А. Никитин дындаган. Геологтар анча 500 миллион тонна хире байлактарын ажалдап болгаш шиптирлеп көргөн. 38—48 хуу чөдүрү дөңсөөнү тузугу кууштарын тараан-биле кы-дыгмы дээр болза оларын шипти-леп көрдүгөн кууштарын тос ми-лялар тонна хире саваттынны турар.

Карьерин панорамазын көрүп турган, Никита Сергеевич ажалдар-ын колдуунда автомашиналар-биле күөсүдип турары экономика тараан-биле ажал чок дөңсөө демделзэн. Дөңсөө орук транспорттун коомжак ажалган турар. Дөңсөө орук тран-спорттун бүтү-ле ажалдарга, харын-да руз өөрүзүгө ажалган болур дөңсөөнү комбинаттын директо-ру Н. А. Никитин болгаш кол ине-нер Б. Ф. Гринев чөпшөөршөк. Автомашиналар-биле чөдүрүп ту-руп турар довурастын бир кубомет-ринин өртөз релсыалыг оруктар-биле отвалдарже үндүргөнгө бөдөөгө бүдүн чартык катан аар өртөшкү болуп турар.

Курск магнит аномалиянын рудниктеринин бирөөзиге чоралган, секкил ханганын Никита Сергеевич беседазын түннелинде чугаалаан.

И. АРТЕМОВ,
И. ПОЛУШИН,
А. СИВОНОВ.
(СЭТА-нын корреспондентилери).

Тук хүлээп чалдыгган

Хурады республиканын Министр-лер Чөвүлелинин даргазы эш М. К. Мендуге айткан. 1962 көдө ажал-агыл чылынын түннелдеринин болгаш элзчөгил сорулгалар дугайында СЭКП обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока илеткен кылган. Оон дараазында РСФСР-нин көдө ажал-агыл министры эш В. П. Сотников байыр чөдүрүп чүве

чугаалаан, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин шиптирлеп Кызыл тузугу тыпсырга тынагын ажалчы чонна-рын өмүзүзүндө хураа президи-уму хүлээп алган. Дараазында көдө ажал-агылнын муратчыларын болгаш партия, совет ажалдакчылардан 7 кижини санап берген. Хураалдын өткөдүн дараазынын номеринге паразар.

ЧАЗАКТЫН ШАҢНАЛГА СОРУК КИРИП ТУР

Шаңалга харыы кылдыр

Көдө ажал-агыл апарган. Чоюн-Хем-тин районун «Искра» колхозунун № 1 сүт-бараан фермасынын саан-чылары келжени саалаже кирип-кен. Электрин саалаа агрегатинга инектерин саган саанчылар дөңсөө-хуушар чык долу сүдүн ууру-сууруктан уткучи Александр Оор-дэска өскөп, көмчөдүн турган.

Ажал-херектүл көрүп турарын дугайында Александр биске мын-чаар таныштырган: — Бистин ферма шиптирлеп-биле инек бүтүрүзүн ортузунда-биле 1600 литр сүтү саап алыр деп хүлээлгө-лөткөн алган. Саанчыларын Тыва АССР-нин Дээди Советинин депута-та Александр Күжүтөгү, Анна Оор-дэс бир саар инекке оонаштыр 1700 литр сүтү саап алырын тус-тузунда хүлээлгө. Июль айнын төчү-зүгө чөдүрү ферма инек бүтүрү-гө оонаштыр 937 литр сүтү саган, ол болза өрткен чылдын бо үзгін-ге дөңсөөгө саар инек бүтүрү-гө оонаштыр 137 литр хой сүт саганы ол.

Уа ферма сүт бүдүрерин көүдө-диринин талазы-биле ажал хөмөгө-лөткөн ап, мурнакчын арга-дуржул-га далайын келген. Ферма саар инектерге кукуруза сиктоун июль айга чөдүрү боор аргалыг болган. Ам бо чайгы теде инектерин оларын

үргүлү салуп, концентраттыг чөм-өгөрин немей боор арганы ажыгал-гаш болуп турар.

Саанчыларын хой күш үнөр, хол-биле инек саар ажалын чинге-лип, оларын күш-ажылын бүдү-рүштүгүн белин турар электрин саалаа агрегатин ферма тургус-танын ферманын ажал-ишчилеринин ийдегилдин улагыттыр турары база-ла улуг ужу-дугалыг.

Хой сүт дөңсөө мыза саанчылар-нын аргазында калбарган социали-стич чарыштын тиилекчин Алек-сандра Делгөровна Күжүтөгү бүдүн чылда 15 саар инектен 25500 литр сүтү саап алыр хүлээлгелит. Сөөл-гү хүннерге чөдүрү инектин-биле ол 15540 литр сүтү саган. Ол ыш-кыш мындыг бедик көртүгүлери ферманын мурнакчын саанчылары Зоа Ооржак биле Шамак Ооржак олар чөдип алган.

Мада инектерин хүнүгүсү бол-гаш дүкени кадалын эки организа-тааны үр-түннелдиг болуп турар. Эртенги саалданы өрте докшаш, хүн изиди хүннел келгелекте олардын, кезжө 8 шак ажыш турда дүкени оларга ашаар арганы анча ажы-лап келген. Инек кадыктарын Са-т бөй-оол, Ооржак Мөңгө-Байыр хү-

жиген ажалынга ак-сеткидин ажыдап турар.

Чөдүрүшкүн-биле чөдөлөшүрүк фермада организа- талазы-биле бар чөтөшөр чайлаттынмай турар хомудатчыг. Ол дугайында ол-ла ферманын саанчызы Елена Ооржа-ктын мынчаар хомудат турары чөп-түт:

— Бистин фермага, мурнакчын фермаларын дуржулгазын саугаар алыр болза, ийи-үш хире саанчы ажыдап болур. Чүл дөңсөө фермада электрин саалданы тургусканы-биле холбаштыр 65 саар инекке алы саангы түзүп турары сүтүгү бүтүрүзүн чингелдир арга бөйөй турар. Бо чорук саанчыларын мате-риалдыг сокурталгын көдүреринге ийи бөйөй келген. Колхоз баш-таар чөдүрү мону эки организа-таар болза мен-дээ болза 25—30 инек-ти саап болур аргалыг мен.

Көдө ажал-агыл продуктуларын бөдүрүп болгаш күрүгөгө саар та-лазы-биле ийиги кварталда Чөп-Сибирь зоназынга бирги черин эгелзип, бистин республика РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин шип-тирлеп Кызыл тузугу алганынга ук ферманын ажал-ишчилери улуг ө-өрүштүгүн илердип, улам эки ажал-даарын хүлээлгө турар.

Н. ХЕРТЕН.

Чарыштыг звенолар

Мал ажалын сайырадырынга бө-гүштү кол чугула айттырларын бирөөзү ситен ажаап алымынын болур. Бо чугула ажалы «Сүт-Хаа» совхозтун үшкү ажалынын ажал-ишчилери көдүрүшкүнүгү ажы-дап кирген.

Салбыр шиптир-биле 1100 тонна ситенин белеткер планын. Тус-тус фермалар, бригадалар айма-биле ол планын хуваап каан. Хову бригада-зы 4650 тонна ситенин белеткер хү-лээлгени алган, дөңсөө ситени эвено болуп үстүп алгаш ажыдап ту-рар.

Ситенин звенолар бөт-боттарынын аргазында социалистич чарышты ка-бартаан. Баштайгы үгүн түннелге К. Борзак-оолга уурткан эвено тил-лекчи болуп, 120 тонна ситенин бе-леткер хүлээлгелит турган, бо хүн-нерге чөдүрү 60 ажыг гектар черин ситенин кескен, 33 тонна ситенин сарааттаан. Звенода Отур, Дамчат, Бады-Назын, Шипит-оол, Кожар-оол олар ажалаш хүн норманын 120—150 хуу чөдүрү күөсүдип ту-рар шалытчылар бар.

О. Бадый-оолдун уурткан эвено-зу база-ла элзэн чөдүрүшкүнүгү бө-лүп келген: бо хүннерге чөдүрү мида 40 гектар черин ситенин кескен, 24 тонна ситенин сарааттаан.

Бригаданын ситенин ситенин белеткелди август 20-ге чөдүрү до-зар сорулганы салганнар.

Д. КУУЛАР.

БЕРГЕЛЕРГЕ ТОРУБАҢАР!

Июль 27-де Тыванын көдө ажал-агыл техникумунун бо чыгыг доо-зукчуларын байрыгыл хуралы болган. Анча РСФСР-нин көдө ажал-агыл министры В. П. Сотин, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин даргазы М. К. Мендуге, ВЛКСМ-нин Тыва обкомунун бирги секретары Г. Ч. Ширшин бол-гаш еске-дээ хуруг улам ажалдакчы-лар олуршкан.

Бо чылын техникумун агрономия

салбырын 30, зоотехниянын — 20, ветеринариянын — 18, бухгалтерия-нын — 27 кижиз доозуп үгүн болгаш оларын хой кезин боттарынын тускай эртемнерин айма-биле чүл-ле көдөргө барып ажалдаар күзелин илереткен.

Техникумун директору Д. Колес-ников ол байрыгыл хурадалыг ажал-гынын чарлаарга, ооркест Совет Эвилелин күрүгө Гимнзин күөсүт-кен. Хурада доңчу илеткел кылдыр.

биле сөс алган техникумунун башкы-зы В. Безменов бо чыгыг доозукчу-лардан көдө ажал-агыл билгилери-нин теориянын шиптирлеп алырынга э-не чүтүлдүрүп көргөскөн сугурул-дарын бөдүрүп чугаазынга чорга-рал-биле оналал демделзэн. Агро-номия салбырын Виктор Виноков, ветеринария салбырын Владимир Ка-бинский болгаш зоотехния салбы-рын Иннокентий Дакунов олар тер-гин эки демдектериг доосканнар.

Доозукчуларын мурундан бух-галерия салбырын бөт-өрдөргө-биле доозуп турар В. Сайгуткина, доозукчу зоотехник Н. Дамба, агро-ном О. Кызыл-оол олар көдөз ажал-агыл тускай эртемни чөдүрү алыр арганы берген Коммунистич партия-га. Совет чазакка, база боттарынын эртемге өөрөкөн башкылары мурундан экзаменер хүлээп алыр күрүгө комиссиянын даргазы А. Кудрявцева бо чыгыг доозукчулар-га байыр чөдүргөн.

Техникумун бо чыгыг доозукчу-ларын хүндүлүп алаачын, Тыва-да көдөз ажал-агыл талазы-биле баштайгы өөрөкчө чери ук техни-кумун тургустунуп турган баштай-гы чыдарында — 20 чөл бурнаар анча башкылап турган, РСФСР-нин көдөз ажал-агыл министры Влади-мир Петрович Сотников доозукчулар-га изиг байыр чөдүрүп, чүе чуга-алаан. Оон чугаазын олуршканнар улуг көдүрүшкүнү-биле дындаан.

— Бергелер анык кижилерин мурунда кыялыга таларжыр. Ын-галла-дээ оон кортпас, оларга то-рузас херек. Ынчангаш тилек-гени чөдүрү алыр херек. Ча-лын назынын чазыгы тургу-лаар, мынча-дээ ол эттинге-ча. Хоочун, практиктиг кижилер-ини, хоочун тускай эртемчилерин эки чүдүлери хүндүлөп көрүрер, а чаа чүдүлери аныктар, силер тып, дидим ажалдаар!—дээ, Владимир Петровичтин сөстөрүн доозукчу-лар изиг адыш чаксаакшынын-биле үткүп хүлээп алганыр.

Доозукчуларга ортумак тускай эртемни дипломнарын тывскаан сөөлүндө, оларын оюн-хогелди бай-ырланчыг үргүлчүзүн.

О. НАМЧЫЛАК.

Чурукта: В. П. Сотниковтун техни-кумун доозукчулары-биле беседала-жып турары.

Фото Г. СИРОТНИНИ.

ВЦСПС-тин пленуму

Июль 26-да Эвилелдер Ба-жынын колоннажы залында ВЦСПС-тин X пленуму бөдү-нүгү ажыдап эгелзөн. ВЦСПС-тин дарга-зы В. В. Гринин өңү айткан.

Улагыг, тузуга болгаш хоорай ажал-агылынга күрүне планын чөдүрерин дөңсөө демселге ажалчы чондарын мобилизастар, социалистич чарышты улам ийи хөжүдөр, бү-дүрүлгенин кураавыларын ажал-агыл чорутуу улам экижидер, бүдү-рүлгенин болгаш тузугуларын ажал-агыл чорутууларын шыр тала-зы-биле көргүзүлгөрин бедирер тала-зы-биле профивиле организа-цияларын ажалы күннелдирер дугайында айттырын чугаалажыры-биле тургускан.

Пленум өң-биле кады профивиле-дин ажалдарынга хой-ниитини кыжылдыгын улам ийи хөжүдөр талазы-биле айттырын база чугаа-лажып көөр.

ВЦСПС-тин секретары В. И. Про-хоров илеткел кылган.

В. И. Прохоровтун илеткел чугаалажып көөргө: профивиле-дин Москва хоорай Чөвүлелинин даргазы В. И. Крестянинов, хөмүр даш улагыгунун ажалчыларын профивиле-дин ТК даргазы И. М. Валдзченко, Горькийин улус ажал-агыл чөвүлелин Чарышчылар чөвүлелинин даргазы А. М. Годев, ССРЗ-нин Министрлер Чөвүлелин чангыда Чогаалыга болгаш ажал-агыл Чөвүлелинин даргазы Ю. Е. Маскарев болгаш оон-дээ еске-лер киришкен.

Пленум ажалын үргүчүлөп ту-рар.

СССР-нин камгала министрлиг ДУЖААЛЫ

1962 чылдың июль 29. № 195. Москва хоорай

Эштер матростар болгаш солдаттар, старшиналар болгаш сержанты-лар!

Эштер офицерлер, адмиралдар болгаш генералдар!

Эштер судно тузугун улагыг ажалчыларын, инженерлерин болгаш техниктерин!

Бөгүн СССР-нин Шериг-Далай Флодуну Хууш бистин Төрзөн чур-туртуусту улагыг болгаш Совет Чөсөктин Күштерин дайынчыларын байрлан турар.

Хоорай бүдүрүлгелеринин социалисттик чарыжы

Кызыл хоорайнын үстүрү, тузутуу боюнча транспорт, социализмды боттарынын мурунда салынгандар со- рудаларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Хоорайнын партия, социалисттик бүдүрүлгелеринин социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Хоорайнын партия, социалисттик бүдүрүлгелеринин социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Хоорайнын партия, социалисттик бүдүрүлгелеринин социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Хоорайнын партия, социалисттик бүдүрүлгелеринин социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Социалисттик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек. Хоорайнын бүдүрүлгелеринин коллективтеринин социалист- тик чарыжыларын чечкиндик менен күтөдүрүшү керек.

Тараа ажаап алышыкынынын үези чоокшулап келген

Аңаа бүрүн белеткелдиг ужуражыыл!

Шаг-үе оожум белеткелди манапас

Даткыр-Шамкыял, Хоу-Аксыйыл, Улук-Ховуу, Кызыл-Шамкыял, Ак-Халкыял болгон өскө-дээ үчүстөрү тараалар чыгыр-погала кыны берген, далай дег чалган, чүткө бжжары толкундап турар. Ол болза Чоң-Хемтик районун «Чыраа-Ба-жы» совхозунун ажил-шчилеринин өстүргөн байлаа.

Ам джүтү ажаап алышыкынынын бүдүрүлгөсүнүн үези, өстүргөн чаа- гай джүтүтү кыска хуузаа, чыла- рын чокко ажаап алыр алаа баш бурунгар хынамчалык белеткелден дааардыр. Хоуалык Апыр-оол эр- гекектелген машина-техника мас- терскаянда 26 механизаторлар комбайнлар, жаталар септелген челишкенин түгүтүшүп турар. Совхоз бар комбайнларын кыры- га 6 комбайнны чаа салып алган. Септеге чогуу 29 комбайнларын 24-түн септеп дооскан. Лафеталы чок «ЖБ-4.6» деп марканы 9 жат- каларын бүрүн септеп дооскан. Ку- куруа ажаар 4 комбайн баш-ла бе- ден. Мотор-баш ажилдары тараа чыгар, куралдар машинанын хынаары, сепкери түгүтүшүп ту- рар.

Септелген шчылары джөм сеп- текчилер ортууна калбарган со- циалисттик чарыжылар Монтуш Ки- мей, Ондар Дыгыгыр, Монтуш Эрес- кой болгон өскө-дээ өскөлөр өлө- өйөтүрүшү, септелген оона- ларын хүн бүрү 120—130 хүн күтүшүп туралар.

Индит-дээ болза джүтү ажаап алышыкынынын белеткелдеринин чо- руулугунаа чептестер база-ла хй. Комбайнларын артык кестери «Сельхозтехника» Чылааа сал- ырында өскөлөрүнүн түрүнүн дала септелген чоруулугунаа соа- дам турар. Комбайнларга 10 санын аккумуляторлар керек болуп турар. «СК-3» комбайнларга дегелеттестер артык кестер тымыбайн турар. «СК-3» деп ийн комбайн кестерин, жаталар, сааал балчүтүшүп ту- гуту чок. Ол ийн комбайнны 1961 чылаа Кривоноскин өскөлөгөн боор ажилдаа кирбөө.—10 комбайн челишкенин түгүтүшүп турар, оларын совхоз- туш иштинден таш аштар боор бис- деп, МТМ өскөлөгөн Апыр-оол ту- галдап турар. Комбайнларын өдө деришкенин токар станоктары МТМ- де чогуу механизаторлар хомдул- турар. Дирекция чери септеге мас-

терскаянын тууун кылдыртыр, станоктары тургузар негеттенип турар.

Джүтү ажаап алышыкынынын совхозтун 22 автомашынаа киржир. Оларын иштинден 19 автомашына септеттенип. Аркан 3 машинаны август 10-нун бетине доосары-биле септекчилер ажилдап турар.

Механизаторларын болгон та- раажыларын джүтү ажаап алышы- кынын челишкенин иштиндестер- ринге оларга таарымчалык байлаа тургузар негеттенип турар. Индит- түрүжө совхозтун хову туралары- нда кызыл-дээ белеткел чорбайн турар. Шаянар иштинден. Чыжа, Улук-Ховуа, Хоу-Аксыйыл, Ак- Халкыял хову тураларында кызыл- ган ажилдар барык чок. Ол ишкан холду үчүрөк чепсек-херекселер- ин чаа-ла белеткел турар.

Бо районун «Болышник» кол- хозта джүтү ажаап алышыкынынын белеткелдеринин темпине база оожум чоруп турар. Инда ам 11 комбай-

нын чүткө 3-түн септеттенип. Ар- кан 6 комбайннын ийн «Сельхоз- техника» Чылааа салырынын мастерскаянда, а джүтүн 60 хүн- керде калкытун бодуна септеп ту- рар. 11 подборщиктерин хүн, үш жатканы ийн септеттенип. Мо- тор күжү-биле ажилдап тараа ары- гаар, чүтүр 5 машиналар ам-дээ белен өвөс.

Хову тураларын белеткел та- лаа-биле кылган ажил кочтук өвөс. Шаянар иштинден. Кож- гар, Дуураалы-Тей, Хараганын- Улук ховуларында туралар белен өвөс.

«Чыраа-Ба-жы» совхозта, «Болы- шник» колхозта джүтү ажаап алышыкынынын ажилчы планы ам- даа түгүтүшүмз. Тараа ажаап алышыкынынын белеткелде чептестерин доран чаладып, совхозтун дирекция, колхозтун баштар чери иштиндестер, боттук, организа- циялар алырын шаг-үе боду негеп келген.

М. СЕВЕН.

Чүге далашпайн турарыл?

Барын-Хемтик районун «Бар- лык» совхозу чели чымын джүтү чымын чаа джүтүшүп ажаап алышыкынынын аажок хомдула- кынын белеткенип турар.

Совхоз ажаап алышыкынынын өлө- гө чели септеге чогуу 23 комбайн- дап чүткө 10 комбайннын септеге- зин чорутуп турар болгон олардан чыгыс-дээ комбайн септеге доо- улаа. Ам ишкан тараа арыглар 5 машинаны, тараа чүтүр 5 вер- ностроителдин, комбайнлардан ша- наржы, шапкандар тараа хүлүн алыр чептерге тараа сөөртүр автомашина- ларын септеген кылдырмаан. Сов- хозта кыры шчылыгыт кара чыгыс- ыл бар. Оон деришкенин база чо- руулугунаа. Чаа шапнар немей ту- дар кечег алышмай турар.

Джүтү ажаап алышыкынынын ме- ханизаторларын ийн ажил-бис

В. ЧУЧУН.

ОНУ ЭСКЕРБЕЙН ЭРТИП БОЛБАС

Улук-Хем районун Жааов аттыг колхозу 60 чымын 750 гектар кы- мын-тасты тарым планын турган. 1221 гектары тараан. Тараанын джүтүтү чели чок, чогуу үези- не ажаап алыр джөм белеткелдерин чорутуп турар. В. Кетч-оол улук- каа 12 кжы септеткен септекчилер бригадалык алам-бүтү марканы 7 комбайнны, «ОС-3», «ОБ-10», «ОБП- 20» деп марканы тараа арыглар ма- шинанын база септеп дооскан.

Индит-дээ болза, колхозта чаа джүтүтү тараанын ажаап алырынга бүтү-дө чүве бүрүтү-биле белен өвөс болуп турарын эскербейн эр- тип болбас. Колхозтун 5 склади- нын чыгыс-дээ септеге кирбөө. Өдөн-Шөгө турган 100 тонна тараа кырер сааалы колхоз суурунга сөөр- түп эскеп тууар джөм апрельде бускан, оон ижжынын джөм кезин

суурда сөөртүп каан болза-дээ, бир ден кезин өдөп-Шөгө чыгышкан.

Тараа сөөртүр автомашиналарын септеген ажилдаа чели өлөгөзөн. Аштар-биле тараа сөөртүрүгө эс- реглер 12 хазрак керек, мында- да болза, белеткен алган хазрак чыгыс-дээ чок. Презентилер, посл- калар, шоодалар, хүрөктөр джөм ишкан херекселер белен өвөс. Хо- ву бригадалык бригадир В. Шир- ин-оол, ажил-агый өргөлөгөн О. Барылаа белеткелдерин джөм доосарыгө ажил-херекти чогуу не- гелеттестер чорутуулаа ишталаа болгон ажил чыгыр, олутпай- шүшүп чоруткан ам-дээ алыр- баал, шаг-үе оларын манапайн эр- тип турар. Белеткелдерин джөм, эки шчылар, бүтү доосотур боттук ор- ганизация ажилдап даааржы.

О. КЕНДЕН.

НОНА НОЛХОЗДАРДА

БОЙРОВКА (Телефон-биле) Ка- лам районун «Ленинчик орк» колхозтун септекчилер 60 хүн- перге чептер 260 га черини си- гени кестирер, 1500 центнери бөдүртүп, саралтаан.

Келдеде Монтуш уунда ажилдап турар Василий Бор- сенкоптун бригадалык джөм черин өлөгөз. Тракторист Даспарак, айт машина-биле септе кестер- рикчи Михаил Карасал, сарат салгычылары Владимир Алчый, Михаил Бытыкпал олар өлөгөт көржамы 150 хүн күтүшүп ту- рар.

Колхоз 60 чымын 430 га черт- кукуруа тараан. Кукуруа чылар

окурутар арыштын сайырадыл- гызы ийн улаа чоруткан. Куку- руа чылар алы унугуа көргө кестирер-ла 300 центнер погала жаса алыр джөм джүлөгөн ийн катан ааж күтүшүп болурун бариылаа бар.

Ол-ла районда «Октябрь 30 чымы» колхозтун септекчилер 190 га черин септенип кестер- гелген болгон 780 центнери бөд- лүрүп саралтаан.

Механизатор Бычков улуктуу кукуруа чылар аныкоту 357 га кукуруанын джүлөгөндерин бол- гаш минералдык кечкиндиле- биле чептерин дооскан. Кукуруа- нын үнүгү ажи.

Чайлагларже орук

Манчүрес деминг бажымы бодулу кочтук каас-чарал, чай- гы үдөс мал одаралдык сепкери- ринге дыка атиг, олар-белчирин абыс чайлагларын бирөөс. Шаг-үдөн бөр көмүш араатар алаа малын одаралдык, айкал, балкал чаала чорал, быччаа- за-дээ ол каас-чарал чаалаа че- дер окур каалыр бөт турганы- биле, коока чели малчынар ма- лын окур, аш, шагыга чүтүрү- нүп алган, 5—6 конок, түрпөс чег турган. Ол түрпөк орукка кам хонукта чоруп келетт мал- малын ишкенин, чүтүргөс ко- жуу андарын чүтүр, боттары ола- оплаа тааржымы ховар өвөс болуп чорал.

Ол нагаам чайлагже оруку экиндер кемчиге конокту ар- тар совет өрт-чарыгын үзүмдө күтүтү коллективтер болуп кат- тышканымда өлөгөз. Орук чы- бурула улам-на чаагынын кел- чылган. А бо чымы «Сүт-Хеа» совхозтун дирекциясы мала Ак- хемин кестир автомашиналар эр- тип турар улау көмүштү түтүтү- гаш чайлагта чели иштини-биле 100 км хире оруку машина чо- руп турар ажилар аштактар. Ол болза совхозта улау ужу-дула- мыт орук апаран.

Амгы үдөс Манчүрестик терс- оуту чайлаада совхозтун ма- лы сепкери чайлаг турар. Сов- хозтун джөм сүт-бараа фермазы база мыда чайлаглап челе берген.

Манчүрес чайлаанда чайлаг ту- рар. Малчыларын совхоз бүтү-дө чүтүрү-биле чегир кылдыр хандырган. Мыда кжы өлөгөз- лөгөн, мыда өлөгөзүгө тус- кай пунктулар, магалын дооскан ажилдап турар. Ол чайлаглап совхозтун төүрү- сө сүт продуктуларын, хари-дээ мал сөөрткөс, а малчыларга ян- ыш-бүрү аш-чөм болгон үлестир барынаарын, өт-херекселерин челирген автомашиналар ам ол оруктан үзүмдө чок шуужу ту- рар.

Амгыраага кол чугула бо орукут кылдыгынын совхоз- ту малчыларын, бүтү чүтүрчөс чөмү сепкери хандыган алердеп туралар.

Т. МОНГУШ.

Бөгүн—ССРЭ-нің Шериг-Далай Флодунун Хүну

ССРЭ-нің далай кызыгаарларынын идегелдиг камгалакчызы

Пил 29-лу—ССРЭ-нің Шериг-Далай Флодунун Хүну. СЭКП-нің төөгүлүт XIII съездинин айткан коммунист тургузушунун улуг программасын боттандыр дээр политикалык улуг көдүрүшүнүн ба-ла бүтү-үлүсү демисалды кезинде бо чачым болган байраалды совет улус уткуп турар. Коммунизм тургузушунун тайбын күш-ажы-дын Совет Чепсектиг Күштер идегел-диг камгалап турар. Олар агрессор-лун халлашкынын кандыт-даа үдө-балин алырынга болган анаа алу-нуг согушкуну таварыштарынга кезеде белең.

ССРЭ-нің Шериг-Далай Флодунун Хүну коммунист тургузуну Чепсектиг Күштеринин составтыг кезеде болушан, мадырыг төөгүлүт, кайтамчык ал-дарыг чачылардыг болуп турар. Ол, орус күнүнүн төгүдөсүнөгө чутула ролду ойнал келген. Дайын-чы далайкылар Төрөн туртун дай-ыннары-биле демисалды дыкка ма-дырыг торуктары көргүзүп кел-генер.

Орус флот чонунун хосталгазы дехи, хааныг эрге-чагыргага улуг хай-хей эрес-мадырыг демисал-лерин көдүрүп үйдүргөн. 1917 чыл-дын октябрь хунеринде коммунист-тик партиянын улуткамы револю-тут далайкылар ачыкчынарыг болган тараачынарыг эрге-чагыр-галын доктадып тургузуну кан-кейлиг-биле киришкенер. Бодуан үтөр-бодуларын дааштаашкыны-биле чаа эрааның — социализм бол-ган коммунизмин эрааныг атегин 1917 чылдын октябрьда мезгел-ден сурагыг «Авраа» флотун ал-дарыг револютут чачыларын дем-дө бөөлөт Ления хойайда көстүп тур-ар.

Коммунист партиянын болган улуг Ленинни 1918 чылдын фе-вралда тургускан Совет Шериг-Далай Флодун эргин флотунун бүтү-ле эки чачыларын салып уламчылаан. Хамааты дайынчыг уе-зинде далайкылар Кызыл Армия-гын калып көстүп көргөн мадырыг чонун көргүзүшкан, анык Совет Республиканын даашкынын интер-вентеринин болган интешкинн контролоронун халлашкыны-галын камгалап алган. Анатолий Железняков, Николай Мархин, Па-влин Виноградов, Владимир Полухин, Тимофей Ульянов болган оон-даа өскө хей-хей мадыр-далайкыларын — «Потемкин» болган «Авраа-ны» револютут чачыларын сал-галчыларын сурагалып аттарын бистин улугуусу каала-даа ут-пас.

Ада-туртун улуг дайыннын кал-дыг берге чыдырында далайкылар ССРЭ-нің Чепсектиг Күштеринин дайынчыг төөгүлүгө кайтамчыктыг чаа арныларын кийр бөксөөнер. Шериг-Далай Флодун Совет Ар-мия-биле калып чедикшигиде хөдө-бизан, кураг чег шериг-биле че-регелген алган, далай чонго че-рлерин камгалагыга болган шап-халлашкыныга дыкка идегелдиг киришкен.

Ол дайыннын баштайгы, эң-не берге уезинде далай чогуу улуг-улуг хоорайларын—Одессаның Севасто-польдун, Ленинградтын, Таллинн камгалагыга, Ханкога, Моонзундас ордуларынга болган Западяреге болган тулушкунунага флот чуту-ла ролду ойнал. Далайын чадаг шеринин бригадалары фронтунуң яны-бүрү уастоктарыга дайын-ны чыла шаарыга база идегел-диг киришкен. Балтий далай шерин-ин ужулукчулар 1941 чылдын ав-густун эгезинде-ле Берлинни бөмбө-лаанар. Суг кырынын, илантыг суг алаачын шериг күжү, флотун ужал чутуу дайыннын улугаашкыны-нарынга удуз чедикшигиде хөдөйп турган, совет далай транспортуну шимчөөшкенин камгалаарын хандыр-ган. Бистин шериявистин шап хал-даар тулушкунунарыга далайкы-лар болган далай шеринин ужул-укчулары беди идегелдигин көргүсөң.

Дайын чыдырында совет флот далай шеринин чус ажыг десантларын дажылап дүжүрүн боттандырган.

★ Контр-адмирал В. ЛАЗАРСКИЙ

★ ★ ★
ССРЭ-нің Чепсектиг Күштеринин бүтү-ле эрес-мадырыг дайынчыла-ры анык, флотун бодунун состав-ыг, калып дехи тургузушун, ча-нын-сынын чок эрес-мадырыг бол-ган массалыг мадырыг чоруну меңе-фашистиг әжелекчилерге бол-ган япон империалистерге удуз ле-миселге көргүсөң. Бистин чогуусу, Коммунист партия болган Совет чазак дайынчы далайкыларын ма-дырыг чоруну беди-биле үнөсөп көргөн: оларнын аразында 515 ки-жи Совет Эвилелинин Мадыры, 7 кижи— Совет Эвилелинин ийн да-пчы Мадыры болган. Дайынчы да-лайкыларга 350 муң ажыг орден-нерин болган медалдарын тывыс-кан.

Шериг-Далай Флодунун Хүну коммунист төрөн чуртун хостала-ны болган хамаарышпас чоруну дээр демисалды мадырыгын алдаржыт-пышан, совет улус хамыктын му-рунда коммунист партияга өрүп четтиришкенин сөстөрүн илереп турар. Бистин дайынчыларыстыг хуросонин партия сыйып каттыш-тырган, оларын эчс соругаларын болган хосталгазыг демисалды со-ругаларын билер кылдыр партия чепсекте, оларын ортузунга патри-отизмин өзүзүн быжыткан бол-ган дайынчы көр хон чок чорук-ка оларын партия кийиктен.

Ада-туртун улуг дайынныга Совет Эвилелинин тикелтеги болза, бистин чуртууска дайынчыг үсө-ин тайбын социализм тургузуш-куну чутга чаа-биле эгелээр, чү-ле үргөттерген улус ажыг-агыгын калып тургузар арганы берген эвес, харын калмак фронт-биле бурунгар, коммунизмге чорутуп арганы бер-ген.

Совет кижилер дайынны күзөсөйп тайбын күш-ажыды кылып турар. Бистин чазаксы тайбыга ынак-шымыг даашкы политикамы тай-гылым чокка чорутушкан, анты-агыг социал системаларыг чурт-тар-биле калып жокка-хөдөсө догуна-рын хандырынга эргежок чутула чүдүлери кылып, дегеленин ра-кета-хиролуг дайынны бодурабызге бүтү куженишкенин салып тур-ар. Совет социализм тургузунуң ол шүчүм чепсектегишкенин бүтү-нени дүжүр болган тайбын дээр Шериг-Далай Флодунун Н. С. Хру-щевтин чутулашыга тодаргай изер-теген.

Имчалла-даа барын чутуп реак-циялыг бөдүлери, бирги ээлчеге Американын Каттыккан Штаттарын тургелерин тайбын жокка-хөдөсө догунаарын принциптерин ой-талып, улустар аразын дүшүктүр-лүт чорун чыкчадарын, улустар аразыга идегелер чорукту тургу-зарын салгышты-биле моондапкан турар. Олар эңдере чепсектегириг үргүзүлөп, агрессиялыг бөдүлериг калбартып, өңүч-чөдөгөнн яны-бүрү аргаларын боттандырып турар. АКШ июль айда агаарга адролуг ча-мыдырышкынын чоруп эгелээр.

Мындыг байдал турда, бистин ул-угуусу чуртуу камгалаарын арганы улам күштүг-биле камгалаарынче болган сайыраңгайдырынче ал-бадаттырган.

«Империалисттер агрессии куштер амдызында туруп турар болганда амгы уенин күчүлүг чепсектиг куш-терин, эргежок чутула чепсектиг куш-терин тузар, совет курунун кам-галаарын күчүзүн агрессорну шийтпи-рил болган бүрүн чыла шаарын хандыр бөксөөн турар анаа бисел Н. С. Хрушев Конгресске боду-нун чутулашыг меделген.

Улутурун, эртемин болган тех-никанын хөгжүдөсүнөгө ССРЭ-нің кайтамчык улуг чедикшигиде болза совет дайынчыларын ракета-хиролуг техника-биле чепсекте-лери арганы берген. Бистин чуртуусу ам ракетата удуз чепсекке төрүлбөс глобалдыг ракеталарыг апарган

болган эргежок чутула апарган та-варылагда чег бөдүрөөлүн кайы-даа чегинге дөңгөйгө адымкынын ол чедирип болур.

Чуртунуң далай кызыгаарларын камгалады Коммунист партияныг болган Совет чазактын онза кичөө-гейинде туруп турар. Бистин флоту-ус амгы үдө бодунун эриктириг чоотунга болган ыракта суг деми-кхөдөрлөргө-даа дайын чорудула-рын амгы уенин негелделерин өзү-гаар чорудар аргаларыг бирги че-регини чаа көрөбөдөр-биле болган чаа-чаа ракеталарыг чепсектер-биле хандырткан. Флотун кол күжү, оон күчүзү демисалды амгы херек-селдери-биле чепсектеген суг ала-быде чоруп хөмелер апарган. Да-лайнны ракета ап чоруп ужал чү-лү сайыраңгайдырыг, суг кыры-биле чоруп көрөбөдөр сайыраңгайлаан.

ССРЭ-нің Топ Комитеди болган Н. С. Хрушев боду флотун хөгжү-дөсүн болган сайыраңгайдырыг-а-зын кичөөгөйли-биле көрүп, ол ду-гайында ада-сакын салып турар. Никита Сергеевич сөөмү чыдыра Окужум океан, Кара далай, Кызыл тукут Балтий флоттарыг шериг далайкыларыг, Кызыл тукут Кас-пий флотилиясыг чораша. Бо чы-дыг майда Н. С. Хрушев Ленинград чораша, сугу тукутун үлөтү-рүп байла-биле, көрөбөдөр ту-лушкуну-биле танышкан.

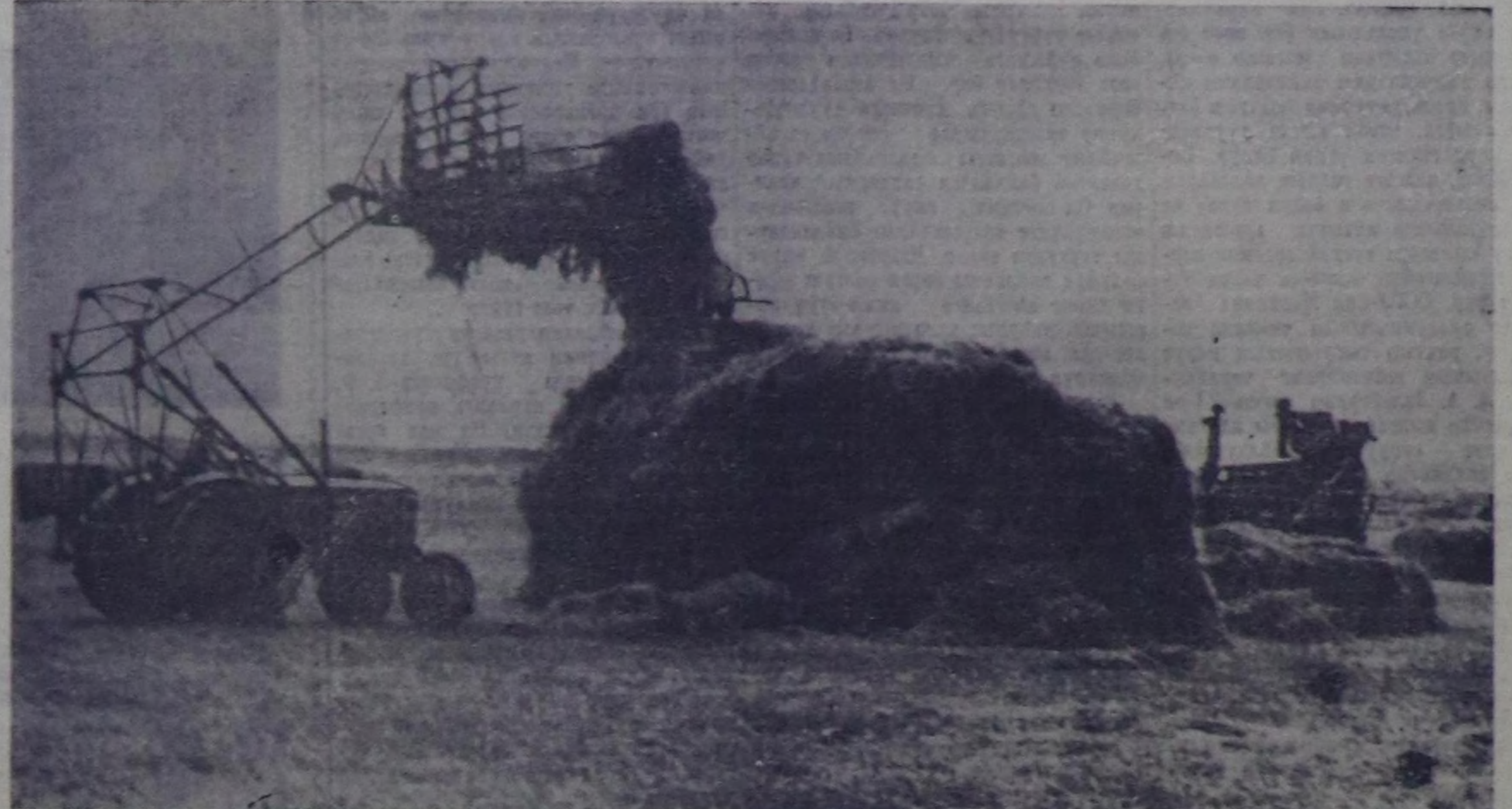
Шериг далайкылар бистин күрү-нектин далай кызыгаарларын кам-галады дээр харыскалыгын ха-нын-биле билишкан. Флотун дай-ынчы белең турарын болган дай-ынчы аргаларын дегелени беди-дөр дээр бүтү күштерин салып тур-арлар. Океаннарга, далайларга похот-тарга, матростарын, старшиналарын болган офицерлерин татик-тик өрөдигеинче олар дайынчы мергежилиг «оскал чокка бедилип ап, чаа техникамы болган чепсекти шийткелди ап туралар. Амгы үдө ортуука-биле шериг далай флотуна ийн дайынчыг бирөө-ле көчүгү эки өрөдигелтиг, ийн дайынчыг бирөө-ле тускай мергежилди болуп турар. Дайынчы болган политикаг белекелге, чаа техникамы болган чепсекти шийткелдиге болган ажылаарыга беди чедикшигиде дээр сөөмү чыдыра 400 ажыг да-лайкыларын ССРЭ-нің Дөди Советин Президиуму орденер-биле болган медалдары-биле шагнаан.

Флотун дайынчы аргаларын бол-ган дайынчы белекелдигин хуа бүрү бедишкан, дайынчы далайкылар бодунуң улугу-биле чангыс кузөп-сору-туп чурткан туралар. Матростар, старшиналар болган офицерлер бис-тин чуртуусун ачыкты чоннары-биле ханы харылаалыг. Хей сайын хей-интиг органоизациялар, завод-тар, фабрикалар, калхоттар, совхоз-тар, областар, крайлар болган рес-публикалар флотун көрөбөдөр болган кесектерин шөкөп ап турар.

Бистин чуртуусун далай кызы-гаарын быжылаарынын хөдөөгө арныга, ужал чүлө болган флотта дузалаарын эки-тура нийтели-ли онза дузалап турар. ДОСААФ кам-галаа массалыг улуг ажыларын чо-рутуп, флотун алдарыг чачыларын калбартып, ажыкты чоннарын ортузунга шериг-далай билин неге-леди, сугу тукутунда болган далай шеринин чепсектеги хөгжүдөсүнөгө эртемин болган техниканыг чедикшигидеги пропагандалап турар.

Шериг-Далай Флодунун Хүну коммунист төрөн чуртун корабльдерин дайынчы составтары Коммунист партияга болган Совет чазакка — флот дугайында доктаама салып салышкынын дээр, сугу тукутун ажыкчынарыга, инженерлеринге, техниктеринге болган конструктор-ларынга — күчүзүг чепсек-биле, чаа техника-биле чепсектеген амгы уе-ниң чаа корабльдерин тургузаныг дээр өрүп четтиришкенин болган тиклөө социализм тургузунуң да-лай кызыгаарларын камгалагыга кезеде серемчилдиге турар бис дээрин төрөн партияга, чазакка дайынчы далайкылар бугүрүн ту-рарлар.

Механизастаттыг звано

Тыванын хоочун совхозтары-нын бирөөн «Элегес» улам-на аныксып, аян кире берген. Оон дегем шөдери чагай үнүштүг тарымал культулар болган суги-биле шугулашкан, бо чы-лын хей продукцияны бээрн со-хотун ажы-ишчилеринге азал, «эки ажылдап, элек байлаанын ажап ап көрүр» дээрн, ол бо талаарже талыгын чачылап чоруй барган чыкылаар. Күскөр чайгы бодус шимелдери-биле, чаа тукутлары, чаа техника-биле, ки-жилерин чаа өзү-биле ажылдап турары-биле «Элегес» совхоз мы-рнай-ла анык көстүр, чүлө оон шадла-ла тургустунган бу-та-зынын унаары шаандагы «Эле-гес» сагышка кирип келир. Ий-чалла-даа ол бутаның сугу бедиң чус-чүс гектар чаа черлерин суг-гарып турар болбай ала. Бо бүтү дээр ССРЭ-нің XII съездинин, партиянын Топ Комитетинин март пленумунун төөгүлүг шийт-келеринче көдө ажыл-агыйын бүтүлгө бургузуге кирип ту-рар чаа күштеринин, чүдүлериңн база бир чегелчи-дир.

Совхозтун Орта-Бугада суген белекелдигинин турала. Суген шөдөрлөргө техникалар изит-тү-лүк шүгүрдөтүр тур. Моторларын даажы бот-боттарыга аялгалаш-кан, диммирөөшкөн дег, мына-лар динийини ирар чоруп турар. Мында үшкү салбырын хову-трактор бригаданын (бригадир эш Г. С. Никитин) мал чеди-леткээр эвезоу ажылдап турар болду. Эрткен чылга чедир-ле «Элегес» совхозтун суген шөд-өрлөргө суген кезер аът машина-лары, аът граблы, хөдөрлөр, да айыр, дырбап туткан кижилер колдап турган болбай, а бо эвезода чол-биле кылдыр ажыл чок, суген белекелери бүрүн ме-ханизастаттыг. Кезиде 3 ма-шинаныг бир «Беларусь», аскы-лук машиналыг, бир «ДТ-20» деп тракторлар ажылдап турар. Суген бөдөрлөргө болган сараттаашкы-нда сарат салыкчылыг бир «Бела-рус», аскылыг волокушалыг 2 «ДТ-24», трактор граблыг бир «Беларусь» болган илчичи таа-рыштыр өптөп каан эрги «С-4» комбайн ажылдап турар. Бо тех-никаларын 7 механизаторлар, 3 машинистер, 2 сарат салыкчыла-рын ажылдап турар. Берге чеге-лерин болган бугаар шала-

рын сугенин кестирери-биле бир аът машинаы үргүзүп ажыл-дап турар.

— Бистин үшкү салбыр бо чы-лын 1500 тонна суген, 12000 тонна сикос белекээр паяныг бис. Ол бүтүңү салым-чолун шийткелдээр эвезо бо чүе. Июль 25-ке чедир 200 тонна сугенин сараттап, 138 гектар черин кес-тирген. Мал чеди белекелери дүргелдир талда, техника бол-ган кижилер күжү ам-лаа немээр бис— деп салбырын эргелдигин эш В. К. Ширяев чуталады.

Суген белекелеринин бүрүн ме-ханизасташкыны күш-ажыдыг бугуручүлүг дыкка бедилип, ки-жи күжүнү чарыгалын дыкка кылдырган. Ол дугайын мындыг чижек тодаргай көргүзүп турар. Суген кезилдигинин баштайгы хунеринде, тарымал шөдөрлөргө болган кол суген черлеринин сугени чедикшиге чедир эвезо кезилдиги трактор-биле чоруткан, сугенин бөдөрлөргө болган сарат-тарын хол-биле кылдып турган.

Бо ажылга 16 киж, 6 аът ажыл-дап турган. Ийчан оор хунде чүлө 5—6 тонна суген сарат-тап турган. Эвезо амгы бар тех-никамы-биле хунде 25—26 тон-на сараттап турар. Кезилде-биле сараттаашкынын аразын-да үзүктө-ишкенин чүлө 35—40 гектар болуп турар, ыңчанга белекелеткенин сугенин шынары көчүгүт эки. Бо эвезода чүлө си-ген бөдөр болган сарат салып турар ам бар техника бедиң, бө-дүрүн-биле санал көрөгө 70 ажыг кижинин, 20 ажыг аттын ажы-лымдай хейну бугуруп турар-дыр.

Сарат салыкчылыг долу күжү-биле ажылаарыга техникамыс биске ам-даа чедикпейн турар деп, бригадир эш Г. С. Никитин харадап чуталаан олурт. Бир эвес ам-даа 2 волокуша болган бир трактор граблы турган болза, бис хунде 45 тонна саратты са-лып шыдаар ийик бис. Ам бир эрги комбайнын эде дериш турар, ол-даа келди-ле, а өскелерин со-хотун дикеркизы азалан, ий-чалла-даа элөөн мынаар хире-дир деп ол комулаласп чуталаан.

Трактор граблыг олуруглар кылдыр болуп каан сугенин во-локуша, бир илчичи-комбайн сарат тавааныг саалда чокка ийип кап турда, сарат салыкчыны оларын көдүрүчүгү-биле алган, сарат-

тын кырынга сала кааптары саа-бас-лаа. Чамдыкта суген үзүктө-ли хона бөр, а сарат салыкчы-ны чоотка чыткан олуртуп боду барын беле ийип алган, эгээр сал-ла-даа бөр. Моон көрөгө не-мелде күштерин негеттинин ту-рары-даа шын болуп турар.

Механизаторлар үлүг-нормазын канчаар күсөдип турары, кым эң муракчыг деп айттарымыс-ла, бригадир олур: «Бисте норма күсөтпейн турар киж чок, дээр, — сарат салыкчылыг «Беларусь» Аракча Сан-хөм ээ-четте 18 тонна сараттаар тур-ган 21—26 тонна сугенин са-раттап турар. Оон техникамы кезеде белең турар киж» деп чу-галады. Хун бүтүңү көргүзү-лериңден алырга, суген бөдөр-лүгүнде механизаторлар Май-оол Оюн, Чамыла Чамыла, Никитин Никитин, кезилде Оюн Кузю-оол олар үлүг-нормазын 115—120 хуу күсөдип турар.

Улаур бижип каалкан эрги ком-байнын суген беле илер индикти кылдыр дериш каалы дыкка эки. Комбайнын билин, мотобилин, бастырыкчымы, транспортун ап каапкан, кезер апараттын рамазын волокуша кылдыр дериш каал. Ол комбайн хөдөөнөр ийип турда, волокушаларын ажып тур-ар. Эрги техникамы эчизинге чедир мынчаар ажылдап турары бригаданың база бир чедикшигин болуп турар. Бистин чамдык кол-тизастаттыг эвезоу бир дем-беле ажылдап турарын көргөш, бо дээр сугу-ла-ла шүгүрдөткө эвезо-дур деп болза башка кирер. Хол-биле, аът машиналары-биле ажылдап турар бригадаларга бо-лаарга механизастаттыг эвезо-ла теминин дүргөн, күш-ажы-дыг бугуручүлүгүн бедиң каш катат артык. Ийчанга эвезога онаашкан пданын оң механизаторлар чутажок ажып күсөдип дээрнине кижинин бугурун бы-жытып, мал чеди белекелери бугу-гү чердере механизастарынче көдө ажыл-агыйын ажыл-ишчи-леринин кичөөгөйин уталады-рыксааы келир-дир.

С. ЧИГИТ, «Шыныг» тускай корреспондентин.

Чурунта: үшкү хову-трактор бригаданың мал чеди белекелери механизастаттыг эвезоуун сугенин сараттап турар. Фото С. Феостистовтуу.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Доктааттыг чурумну сагыыр

Араатан аниар болган куштар-дан өскө чуртунуң бүтү ап база күш байлаан камгалаа эстүрери совет куртунын, оон бүтү хамааттыктын чутула сорулган. Ажыктыг аниар болган куштарыг кажан аниар, аниазынын дугайында дүрүм-саавырыг бистин хамааты-ларымыстын, оларын ийтинде ач-чыларымыстын хей кезин шыгыгын сагып, анымыр инспекцияларын ажылдакчыларынга үргүчү дуз-лажып туралар.

Ындыг болза-даа доктааттыг чурумну барымдалаа, шыгыг кайы-лаа уезинде хөдүлүг-ла апарып, куштарын кылдып өлүрер, бодус бойлаан төтөчлөп, курнеге хөдө чедир чорук чамдык ий-чангыс хамааттыктын талазында бөр. Кандыг-даа лицензия (чөп-шөөрөл бижик) чокка аниарын кайы хамаатчок оорлап өлүрүп чоруп кижилер дээр, хей нургузулаа ийитилеге ажыктыг ажып кыл-хөдүг чок, мангыс бугуу амы-ралында чүткүлүг, ийитилдиги эр-ге-ажыгыга үлүг кижилер болуп турар. Мындай анызыг кижилер бистин районда база бар. Каргы чуртут Кара-сал биле Доржу алар бо чазын ийи—ийи элктирин өөр-

лап өлүрөш илереш, кайымы-даа хей түгө штрафаткан. Ол анышан Эрги-Барлык чуртут Идам-Сурт дээрн Барлык хемин бажында июньун 20-де бир мый-гакты оорлап аткан, Монгу-Тайга чуртут Т. Иргит дээрн Хемчик ба-жыныг камгалаарында бир теиш чоотка чаа база-ла оор өзү-биле адып өлүргөн. Олар боттарынын үлүгеткен хөдөөнүн ужуи совет хойлунуң мурунга харыскалыгын хөдөр ужурулуг.

Түтүлде алаан төтөгелдигинин илереп тыварыга районунуң ажыкты чону идегелдиг дузала-жып турарын база демдөгөр херек. Илангы Каргы калы Советтин де-вискээринде быжылаан бистин шаттан дыкшаар инспекторус С. Сааа төтөгелдигер-биле дем-сеге эң-не идегелдиг дузалажып келген.

Бир эвес чег-чегин ажыкты чоннары ап-менин камгалаалыг улам идегелдиг кирип болза, ку-руненин ажык-байлаанын төтөгел-дигилери—оор ачылар боттары-нын дүрүкк үлүгелдигерин моон сонгаар үргүзүлөш шыдаас-лаа.

О. САЛКАН, Бай-Тайга районда Курунени анымыр инспектору.

Прилавка артында...

Мурнула-ла самдыгакчы чоран Стребокуту салып шугуунага ажыл-даатас дээр, партия органоизация шыгыгын хемчеглерин ап чоруткан-даа болза рабкооптун баштаар чери ону ажылга хулап алган. Бодууң чокс төрели М. Дегел-биле ийил-ден Арканан магазинге үш ай дү-ругууза ажылдаш, кооперативтик 1500 ажыг рубль тукут акша-хө-реңгиин ол самгылаан. Салып алыкчыларын акшаын шын эвес санап, бараанынын чедир деңизе-вейн турган, хей тукут акшаы бо-дунга ол база шийткөткен.

Самгыдакчыларын ажылдан үн-дүргөш, самгыдаа түңүс төлөөр оларга сагындырган болза-даа, Стребокуту рабкооптун бугулаары эш Суханова столоваянын болган хөдө бижылар черин суг дажылаар ажылыга кирип алган. Анаа боду-

нун үш хаванын столоваянын чедир аргышкымынын кууси-биле ол чедирин эстүргөн. Молдугула, кастар болган өскө-даа азырал мал, куштар оон хуу ажыл-агыйыла тыгын берген. Кол-ла чүе чүл дие, акшаын оон кажар арга-биле чымы-дырып алганы болур. Магазинге аар өрөктөг, солуг барааннар келерге-ле, бирги ээлчеге ол салып алган болур. Чөмөлөндө суг каан ба-раанынын Ак-Довураткан бедиң ол өккөн турган.

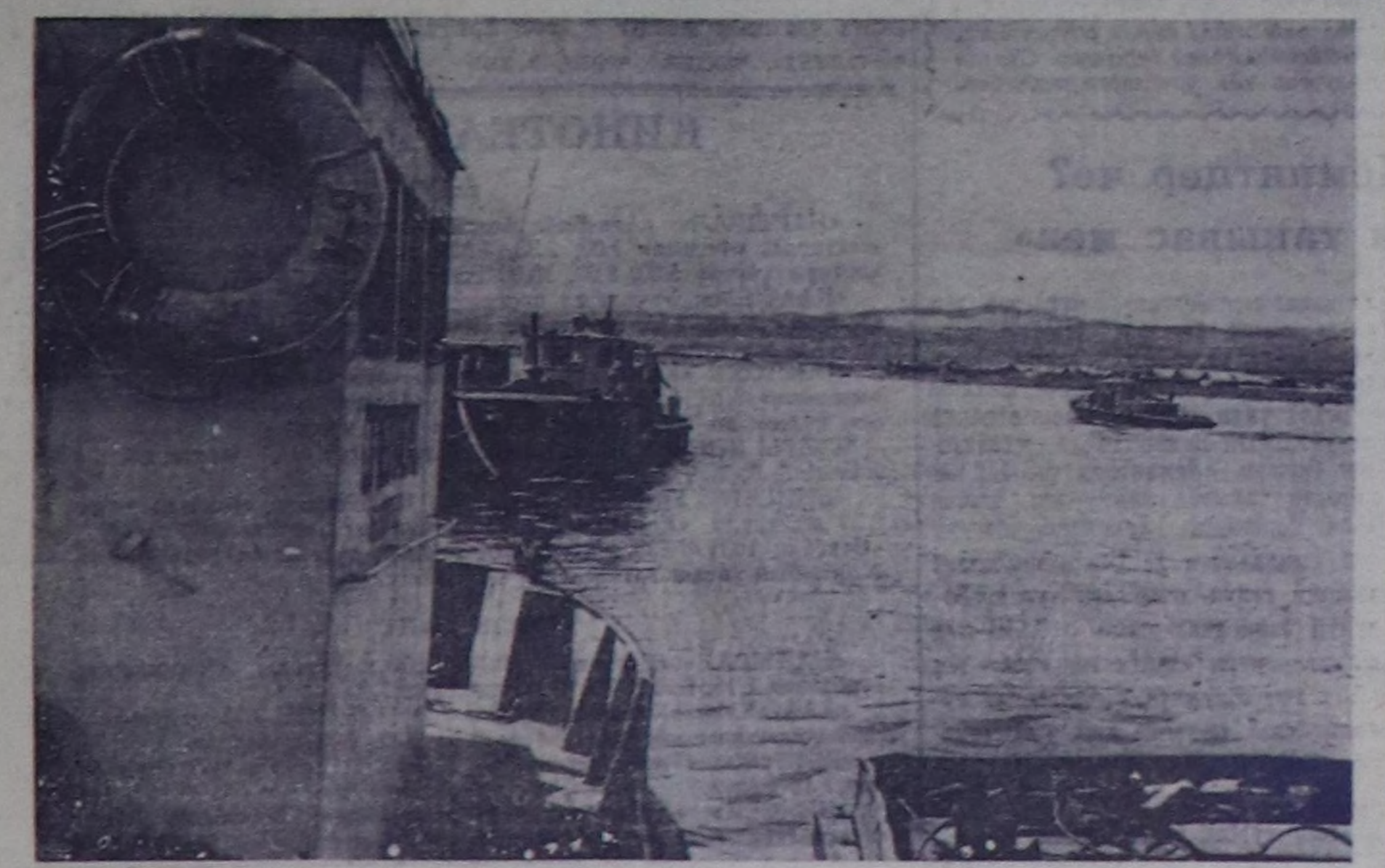
Сөөгү үдө Стребокуту самгылаар кылдыр даректа кирип каан. Ол оор, самгыдакчы катан-ла прилав-ка артында. Стребокуту болган оон камгалакчыларын Арстандан чад-лап чорударын салып алыкчылар, бистер рабкооптун баштаар черинден шийткелдиг неген тур бис.

Н. УТКИН.

ПАРЛАТТЫГАН СООНДА

Таңды районун Балгазын магазин-нинден кылдыраш, каридаш, авто-ручка бодуу салып алыры үргүлү-лө бергелдешкенте таваржып, чамдыкта ол чүдүлери салгылаар магазин хей конурдага хаганын, кавишканын херектелип бо-ла үзүктөлишкенин салып турарын илереткен эш К. Доржукут шүгүлүгелдиг инфор-мацияны № 130 «Шыныг» парлаттын-ган.

Балгазын сельпозунун баштаар чө-ринин даргасы эш А. Доросфеетин редакцияга дынхатканы болза, ин-формацияга айткан чепсектерин тургулаанын шы. Кыдырааштан өскө кавишканын бараанынын ханды-ларын болган магазинин ажы-лаар шагын чурумчулар дугайында хемчегер алдыны турар.

Баш-ла чыдыр бурунгар Улуг-Хемин күчүлү агымнарыга ыштан кылган хөмелер мыла талаа сал-лап чорудулар турган болбай. Ам көрүндөдөн. Устүү Енисей пароходстволунун ажылаа уастогу кайы хи-

ре сайыраан-дыр. Күчүлүг катерлер: «Капитан Илмиский» аттыг пасажир суднозу болган... өзүлүг хем флоту болган-дыр!

Фото Г. Сиротинин.

Чагыг № 1828. Культура министерствоозуун типографиязы.